

Cateva reflectii despre « *Dupa-amiaza unui tortionar* »

Filmul m-a rascolit si pe mine si a ridicat intrebari la care nu am un raspuns. Tortionarul este un individ capabil de monstruozitati care evoca imagini recente de la Abu Ghraib. Cruzimea este practicata cu inconstienta, actele cele mai sordide sunt executate fara mustrari de constiinta.

La sfarsitul filmului lui Lucian Pintilie, tortionarul apare in "triunghiul raiului", in domeniul vietii spirituale, si este, in mod simbolic, absolvit de regizor. Nu ma mir ca Juli mi-a spus ca i "s-a facut rau", i " s-a strans stomacul", iar Sandu marturiseste ca "mesajul filmului ma zapaceste de tot".

Am avut un sentiment de repulsie si dezorientare, care a desteptat in mine amintirea unui alt film, socant in mod asemanator. *Il portiere de la notte*, de Liliana Cavani, cu Dirk Borgarde si Charlotte Rampling, un film care a facut scandal in anii 70. E povestea relatiei sadomasochiste intre Max, un ofiter SS si Lucia, una din detinutele evreice dintr-un lagar de concentrare. Dupa razboi se reintalnesc, iar pasiunea lor perversa izbucneste din nou. Actorii joaca excelent, prezentarea estetica e foarte reusita, dar am ramas scarbita, si intr-un fel murdarita, umilita prin faptul ca am fost spectatoarea unei reprezentari blasfemice a universului concentrationar. Nu pentru ca un ofiter SS are impulsuni umane, nici pentru ca o deportata evreica are porniri sado-masochiste, ci pentru ca aceasta relatie este implantata in contextul barbariei naziste, si eclipseaza ceea ce era cu adevarat condamnat si inuman.

Mi-am amintit si de un pasaj din cartea *Dialog peste Atlantic* de Radu Ciobanu si Peter Freund, in care cel din urma reproduce o conversatie cu Saul Bellow. Acesta recomanda lectura unor pagini din Celine, pagini de un antisemitism feroce, visceral intr-o proza cuceritoare. Aspectul estetic este atat de puternic, incat Saul Bellow citeste fascinat tiradele antisemite.

Estetica unei imagini cum e capul tortionarului inramat in "triunghiul raiului" ne face sa acceptam continutul, ideea acestei imagini ? Sunt opere de arta acceptabile, chiar daca sunt imorale ? Influentati de gandirea post-modernista, suntem tentati sa consideram tot ce tine de om acceptabil, cu riscul de a consacra ceea ce este ne-om.

Getta

Intre timp a reaparut pagina :

<http://mirceadumitrescu.trei.ro/dupaamiazaunuitortionar.htm>

Comentariul lui Sandu a fost starnit de recenzia criticului de cinema Mircea Dumitrescu, care, din pacate, nu mai e disponibil pe internet.

Nu cunosc absolut de loc fundamentul d-lui Mircea Dumitrescu, ceea ce constituie al doilea motiv pt. a NU comenta...un comentariu...

Primul motiv este ca nu prea accept activitatea criticilor... ce imi place, imi place; nu simt nevoia sa stiu DE CE ma misca... de exemplu un film...cu atit mai putin ma intereseaza de ce crede cineva, ca o opera de arta, capodopera sau ba, ar TREBUI sau Nu sa ma miste...

Filmul "Dupa-amiaza unui tortionar" l-am vazut prima data la Venetia acum 9 ani... intimplator am stat chiar in fata regizorului si a lui Gh.Dinica...am fost incintat sa primesc autograme dupa film...ar trebui sa mai fie pe undeva, "puse bine"...dupa "Reconstituirea" l-am admirat teribil pe Lucian Pintilie; "Balanta" m-a zguduit...deci e clar, eu nu am nici-o pretentie de obiectivitate...

Eu nu cunosc nicio alta opera de arta in care un vinovat lupta atat de deznadajduit pt. a fi pedepsit...cine nu-si primește osinda, nu primește nici ispășirea...deci ramine victima Eriniilor...

... la peste 20 de ani dupa asaltarea "Ministerului pt. siguranta statului" a fostei RDG, cu toata meticulozitatea proverbiala a nemtilor (ca sa nu apelam decit la un element pozitiv al ecuatiei... ar exista si unul foarte negativ, dar divagam...), inca mai avem si astazi destul de des surprize...cine a fost, cine ce a facut... cu toate ca exista un organ guvernamental bine dotat si cunoscut, al carui sarcina oficiala este in principiu dezvaluirea fostilor colaboratori ai Gestapo-ului in versiunea lui comunista...ulterior respectivii sint condamnati, in general exclusiv pe plan social, foarte rar juridic...e drept ca despre tortionari nu aflam mare lucru... imi inchipui ca ori au fost prinsi de mult, SI JUDECATI....SI CONDAMNATI...ori sint suficient de hotariti si de priceputi ca sa se ascunda pina dupa ziua de apoi...

...diametral opus este situat Frant Tandara... evident si indiscutabil victima tatalui sau, ca sa nu denumim decit faptul cu cea mai clara reponsabilitate...devenit... tortionar..."nu poti da mai departe decit cea ce ai primit" (un aspect psihologic mai des tratat pe diverse planuri)...

Si iata-ma, dupa a doua vizionare, singur, "pe YouTube", in toamna rece a lui 2010...totusi comentind...

Modul in care aspiratia fostului tortionar catre dispensa este receptat de societate nu poate duce decit la diperare; el nu poate fi judecat, pt. ca nimeni nici macar nu il asculta, cind si cu toate ca el insusi incearca sa se autodenunte; cea ce ii ramine sint cosmaruri, daca reuseste sa adoarma noaptea, respectiv terorea telefonica si fizica a cetei de urmasi, la lumina zilei. Personal presupun ca fiul lui Tandara, « pacatul » lui, nu e altul decit Nicu Ceausescu ("cu ciroza de la 19 ani"). Dar din acest punct de vedere perspectiva mesajului acestui film ma zapaceste de tot, asa ca mai bine trag concluzii intrebindu-ma:

Nu e totusi bine ca R.Beligan, talentat si longeviv, il joaca - "sters, usor caricatural"- (citat din Mircea Dumitrescu) intre timp nu pe Fanica, mustacios si seducator, ci pe Agamemnon !!(zis Agamita) Dandanache, familiarizat cu fizica moderna, reimpacat cu etica religiozitatii, desigur inca descendentul acelei familii, care "de la pas'opt incoace, in toate camerele si cu toate partidele..."?

In fata adevarului, pt. mine greu de demonstrat dar nu mai putin imuabil, ca noi cu totii, membrii de partid sau osinditi la canal, apicultori sau medici, sintem in acelasi timp si victime si faptasi, cred ca nu e de mirare ca Profesorul, fost detinut politic, adoarme in fata monstruozitatii SARCINILOR declansate de marturisirile tortionarului si cu atat mai putin ca Jurnalista in spe se apara cu pseudo-rutina profesionalismului, pe care nu il poate -in acest context- poseda nimeni.

Sandu Nass

Comentariu la filmul "Dupa-amiaza unui tortionar"

Nu am reusit sa citesc critica filmului facuta de Mircea Dumitrescu, link-ul m-a condus la o pagina inexistentă... Voi reveni mai tarziu, caci doresc sa stiu ce nu-i place. Dar... fiecare dintre noi vede realitatea - si cu atat mai mult redarea ei prin mijloace artistice - prin filtrul sau propriu.

Voi incerca sa explic de ce m-a impresionat pe mine atat de mult aceasta realizare cinematografica. Intentionat nu am folosit expresia "mi-a placut". Acest film nu poate sa "placa"... Acest film doare...

Artistii ating perfectiunea prin minimalizare... la fel ca si regizorul.

Atmosfera filmului atinge un dramatism dureros... pentru mine fizic dureros...
Mi s-a strans stomacul ascultand marturisirile tortionarului... mi s-a facut rau...
Din pacate vizualizez vorbele, am vazut scena in care "ei" aruncau cadavrele in aer... am vazut scenele de tortura...
Pana si faptasul se intreaba cum de a fost in stare sa se distreze in acest fel.
Da, pana si el se intreaba cum de se poate pierde acel minimum de omenie.
Cum se pierde empatia? Mila? Cum se pierde constiinta faptului ca in fata ta este un OM, o fiinta vie?
Aceste intrebari au o valabilitate universala. Le poti pune cand citesti cartile de istorie, le poti pune si atunci cand citesti ziarele cotidiene.
Nici macar in spatiu nu exista zone in care isi pierde actualitatea...
Cred ca aceste intrebari acute, persistente timp indelungat in mintea si sufletul tau si dupa ce ai terminat de vizionat filmul, dovedesc calitatea artistica a acestei pelicule.
Mijloace simple - acel copil refugiat pe creanga inalta a unui copac care priveste "iesit" din propria sa persoana agresivitatea tatalui brutal, inuman, lipsit de pietate pana si in fata mortii... acel sunet strident al unui telefon pierdut parca in pustiul suprarealist al unei izolatii alese in mod voluntar (pedeapsa sau refugiu?)... acea sotie-robot care stie tot si care este capabila totusi sa-l iubeasca si sa-l apere de sine insusi - da, mijloace simple cu o putere simbolica iti permit sa intelegi mult mai mult decat ti se arata.
Inceputul si sfarsitul filmului se intalnesc pe geamul murdar al unui tren de provincie intr-o explicatie metafizica a raiului.
Lasand toate explicatiile deoparte, lasand sfarsitul sortii "pamantene" deschis, regizorul il aseaza pe tortionar in triumphiul raiului.
Este singura lui sansa de a fi judecat? Este singura noastra sansa de a-l vedea judecat?

Revad cu ochii sufletului... revad... as fi dorit sa-l uit si nu ma lasa...

Julia